

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

*Виходить 4 рази на рік
Видавється з березня 1997 р.*

Випуск 1 (93) 2017

**Економічні науки
Сільськогосподарські науки
Технічні науки**

Миколаїв
2017

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Збірник включено до переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказами Міністерства освіти і науки України від 13.07.2015 р. №747 та від 16.05.2016 р. №515.

Головний редактор: В.С. Шебанін, д.т.н., проф., академік. НААН

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н., проф.
І.П. Атаманюк, д.т.н., проф.
В.П. Клочан, к.е.н., доц.
М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.
В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., проф.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шебаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., проф.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; Р. Шаундерер, Dr.sc.Agr. (Німеччина)

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будак, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; А.С. Добишин, д.т.н., проф. (Республіка Білорусь).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; А.С. Патрєва, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; І.П. Шейко, д.с.-г.н., професор, академік НАН Республіки Білорусь (Республіка Білорусь); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., проф.; В.І. Січкар, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Г.П. Морару, д.с.-г.н. (Молдова)

Рекомендовано до друку вченому радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 7 від 28.02.2017 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9,

**Миколаївський національний аграрний університет,
тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua**

**© Миколаївський національний
аграрний університет, 2017**

УДК 332.363.711.144

ІНДИКАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНИЙ БЛОК

О. І. Котикова, доктор економічних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет

Проведено дослідження визначених раніше індикаторів соціального стану сільськогосподарського землекористування в Україні, на основі якого зроблено висновок про невідповідність досягнутого сану умовам стійкого розвитку сільськогосподарського землекористування в Україні.

Ключові слова: індикація, модель, землекористування, стійкий розвиток, соціальний стан.

Постановка проблеми. Управління процесом стійкого розвитку, оцінка ефективності використовуваних засобів, оцінка рівня досягнутого вимагають розробки індикаційної моделі стійкого розвитку.

Аналіз актуальних досліджень. Найавторитетнішими зарубіжними дослідниками проблеми стійкого розвитку є Д. Х. Медоуз, Д. Л. Медоуз, Й. Рандерс та У. Беренс [1-3], Г. Деллай [4], Р. Констанза [5], Г. Брунланд [6], Дж. Форестер [7] та ін. Окремі аспекти процесів формування та реалізації концепції стійкого розвитку висвітлено у працях російських дослідників Т. А. Акимової [8], С. Н. Бобильова [9], Н. Ф. Винокурової [10], М. Ф. Замятіної [11], А. І. Каринцевої [12], М. Н. Лук'янчікова [13], А. В. Малявіної [14], А. П. Москаленко [15] та ін.

Розробкою системи показників стійкого розвитку сільськогосподарського землекористування в Україні займаються Тихонов А. Г., Гребенюк Н. В., Тихоненко О. В., Феденко В. П. [16-20] та інші науковці.

Разом із тим єдиної моделі, яка б давала змогу здійснювати спостереження за розвитком землекористування, визначати рівень його стійкості та індикацію цього процесу в часі, досі не існує.

Мета статті. Ми поставили за мету провести дослідження індикації соціального стану сільськогосподарського землекористування в Україні на основі обґрунтованих нами раніше показників [21].

Виклад основного матеріалу. Екологічні й економічні негаразди в землекористуванні негативно вплинули на народжуваність населення в сільській місцевості: у 2014 році порівняно з 1985 роком показник зменшився на 34,4% (рис. 1).

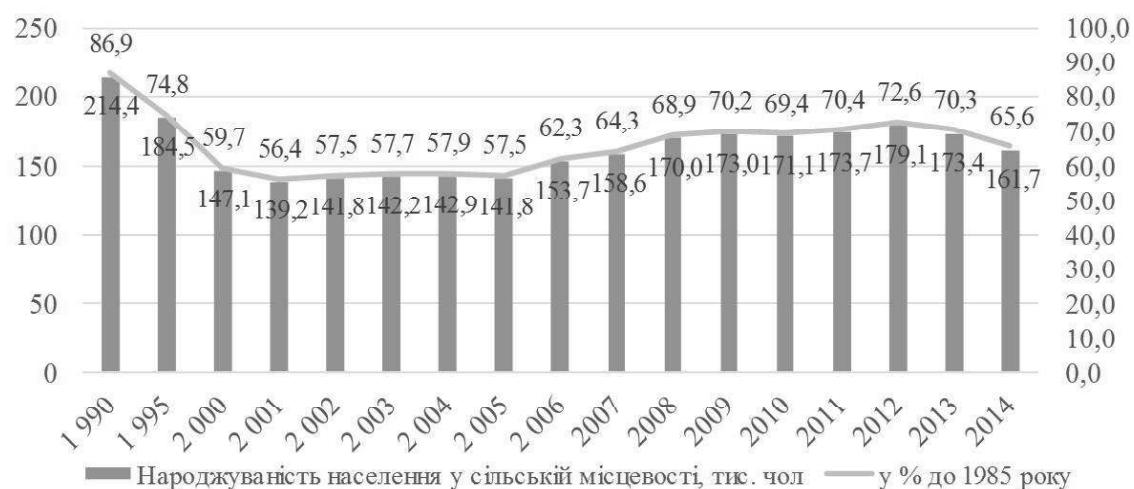

Рис. 1. Народжуваність населення у сільській місцевості України

Джерело: розраховано автором за даними [22, 23]

Слід зазначити, що народжуваність постійно зменшувалася до 2001 року, а далі спостерігається зростання показника, хоча чіткої тенденції поки не простежується. Важливим є той факт, що для більшості країн світу за загальним коефіцієнтом народжуваності населення простежується така сама тенденція. Однак серед пострадянських країн Україна має найменше значення індикатора.

Відповідно зменшився коефіцієнт народжуваності в сільській місцевості. Він характеризується кількістю народжених на 1000 наявного населення. У 2013 році він становив 12,3 проти 13,8 у 1985 році, тобто знизився на 10,9%. За 28 років, що аналізуються, коефіцієнт народжуваності знижувався щороку в середньому на 0,1.

Очікувана тривалість життя при народженні в сільській місцевості знижувалася у чоловіків з 66 років у 1985 році до 64,5 років у 2014 році, тобто на 2,3%. Зменшення даного показника ще більш значуще при порівнянні його з даним індикатором в європейських країнах, де значення показника сягає 76-79 років.

Очікувана тривалість життя від народження у жінок також знижувалася, але коливання порівняно з 1985 роком не-значні: від 73 до 75 років. Таким чином, тривалість життя жінок від народження в сільській місцевості перевищує даний показник по чоловіках у середньому на 8-11 років. В будь-якому разі, різниця порівняно з європейськими найвищими показниками очікуваної тривалості життя від народження у жінок становить 8-10 років.

Позитивним є зниження коефіцієнта дитячої смертності в сільській місцевості: у 2014 році порівняно з 1985 роком рівень показника зменшився на 47,5%. Він характеризується кількістю померлих дітей віком до одного року на 1000 народжених. Якщо у 1985 році на 1000 народжених померло до одного року 15,8 чоловік, то в 2008 році – 8,3 чоловік. В цілому у сільській місцевості смертність населення дещо знизилась: якщо в 1985 році вона становила 284,2 тис. чоловік, то в 2014 році – 240,6 тис. чоловік. Проте серед 45-ти країн світу Україна, починаючи з 1990 року і дотепер, має найвищий рівень загального коефіцієнту смертності.

Оскільки смертність у сільській місцевості перевищує народжуваність, зменшується показник природного приросту населення. У 2014 році сільське населення зменшилося на 78,9 тис. чоловік проти 37,6 тис. чоловік у 1985 році. Зменшення сільського населення перевищило відповідний рівень 1985 року більше, ніж у 2 рази (рис. 2).

Відповідно знижується коефіцієнт природного приросту населення в сільській місцевості: якщо у 1985 році він становив -2,1 то в 2013 році -5,4 на 1000 наявного населення, тобто зменшився в 2 рази. У світовому вимірі (серед 45-ти країн) Україна за загальним коефіцієнтом природного приросту населення займає останнє місце.

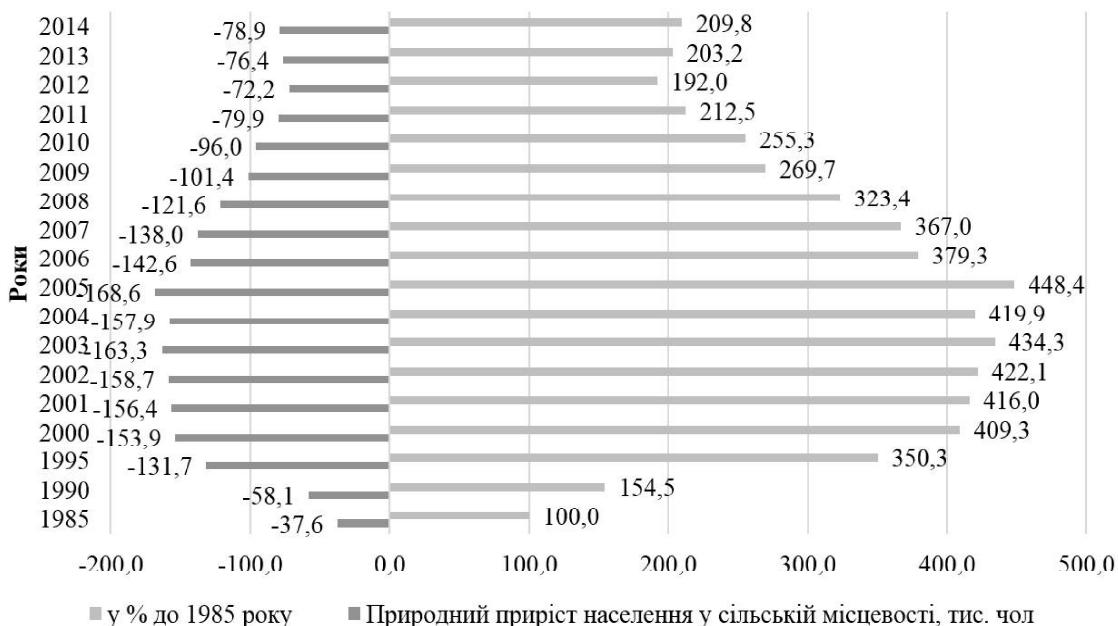

Рис.2. Природний приріст населення у сільській місцевості України

Джерело: розраховано автором за даними [22, 23]

Звичайно зростання показників смертності населення у сільській місцевості пов'язано з багатьма причинами, проте навіть неглибокий аналіз дає можливість з'ясувати основні з них і, як це не прикро, доводить, що в країні, яку в світі вважають «хлібною засікою», кількість виробленої та спожитої селянами продукції постійно зменшується і по більшості видів не задовольняє раціональним нормам споживання. Державна статистика не публікує дані про рівень споживання продуктів харчування в сільській місцевості. Тому ми скористалися даними, які характеризують споживання продуктів харчування в середньому по Україні. Звичайно, ці дані не багато про що говорять, тому що в них усереднені дані споживання багатих і бідних, дітей, дорослих працюючих і літніх людей. Але загальна тенденція рівня споживання продуктів харчування простежується чітко.

За період з 1990 по 2014 рік із десяти груп продуктів харчування рівень споживання знизився (табл. 1). Особливо зменшилося у розрахунку на душу населення споживання молока та риби – відповідно на 40,4 та 58,3%. Менше

за досліджуваний період знизилося споживання м'яса, хліба та цукру – відповідно на 19,5, 33,1 та 37,0%.

Таким чином, раціональні норми харчування в 2014 році дотримувалися лише по споживанню яєць (107,2% до потреби), овочів (101,3%), олії (125,5%), картоплі (116,9%) та хлібних продуктів (107,3%). При цьому по м'ясу і м'ясопродуктах, наприклад, рівень споживання, починаючи з 1995 року, не перевищує 68% раціональної норми.

Що стосується споживання продуктів тваринництва, зокрема м'яса і молока – основних носіїв білка – по них не досягаються навіть мінімальні норми харчування. У 2014 році споживання цих продуктів склало відповідно 68,6 та 58,6% раціональної норми харчування.

Таблиця 1
Споживання основних продуктів харчування в Україні
на одну особу за рік, кг

Види продуктів	Рік						2014 рік до 1990 року	
	1990	1995	2000	2005	2010	2014	кг	%
М'ясо та м'ясопродукти	68,2	38,9	32,8	39,0	52,0	54,9	-13,3	80,5
Молоко та молочні продукти	373,2	243,6	199,1	226,0	206,0	222,5	-150,7	59,6
Яйця, шт.	272	171	166	238	290	311	39,0	114,3
Хлібні продукти	141,0	128,4	124,9	123,0	111,1	108,4	-32,6	76,9
Картопля	131,0	123,8	135,4	133,0	128,0	145,0	14,0	110,7
Овочі та баштанні культури	102,5	96,7	101,7	118,0	144,0	163,1	60,6	159,1
Плоди, ягоди та виноград	47,4	33,4	29,3	36,0	48,0	54,0	6,6	113,9
Риба та рибні продукти	17,5	3,6	8,4	14,5	14,5	10,8	-6,7	61,7
Цукор	50,0	31,6	36,8	38,0	37,0	36,5	-13,5	73,0
Олія	11,6	8,2	9,4	13,5	14,6	13,8	2,2	119,0

Джерело: складено за даними статистичних щорічників [22, 23]

Зниження рівня споживання продуктів харчування віддзеркалює кризовий стан в економіці країни і зокрема у землекористуванні.

За 1990-2014 роки обсяг виробленої валової продукції сільського господарства (в постійних цінах 2010 року) в розрахунку на одну особу збільшився на 1,7% (рис. 3). Слід відмітити, що зростання індикатора відносно 1990 року спостерігається також у 2011 та 2012 роках, але ж чисельність населення постійно зменшується.

За роки реформ помітно погіршився стан соціальної інфраструктури села. У радянські часи об'єкти цієї інфраструктури утримувалися переважно за рахунок сільськогосподарських підприємств. У нових соціально-економічних умовах вони опинились без належного фінансування та управління. У розвитку інфраструктури є така стадія, на якій вона протягом певного часу може функціонувати без додаткових інвестицій, за рахунок потенціалу системи. Проте настає момент, коли вкладені інвестиції трансформуються в колапс і потребують значно більшого інвестування та зусиль для її відновлення.

Рис. 3. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства (у постійних цінах 2010 року) у розрахунку на душу населення в Україні

Джерело: розраховано автором за даними статистичних щорічників [22, 23]

Динаміка показника наявності промислових токсичних відходів у розрахунку на одну особу не відрізняється постійністю (табл. 2).

Таблиця 2
**Динаміка наявності промислових токсичних відходів
у розрахунку на одну особу в Україні**

Рік	Наявність промислових відходів в розрахунку на 1 особу, кг	Темп зростання, %
2000	53,9	100,0
2001	47,7	88,5
2002	39,2	72,7
2003	66,0	122,4
2004	60,2	111,7
2005	46,2	85,7
2006	43,1	80,0
2007	43,4	80,5
2008	50,5	93,7
2009	50,1	92,9
2010	31911,3	59204,6
2011	34704,5	64386,8
2012	35896,6	66598,5
2013	36525,2	67764,7
2014	26701,6	49539,1

Джерело: розраховано автором за даними статистичних щорічників [22, 23]

У 2014 році порівняно з 2000 роком індикатор збільшився у 495 тис. разів. Слід відзначити, що стрімке зростання показника спостерігається з 2010 року. Очевидно, що даний індикатор тонко реагує на зміни обсягів виробництва в промисловості: позитивне в економічному аспекті розширення галузі має негативні екологічні та соціальні наслідки через використання застарілих енергозатратних технологій.

Аналізувати показники соціально-економічного блоку індикативної моделі стійкого розвитку землекористування достатньо складно, оскільки офіційна статистика більшість з них у

значному часовому лазі просто не надає, тому порівняння проводили, виходячи з фактичного статистичного матеріалу.

Достатньо стабільно виглядає показник землезабезпеченості населення в сільській місцевості (табл. 3). Пов'язано це з тим, що зменшення чисельності населення відбувається значими темпами при незначному збільшенні площі сільгоспугідь: у 2014 році порівняно з 1990 роком чисельність населення у сільській місцевості зменшилася на 20,7%, а площа сільгоспугідь зросла на 0,3%.

Позитивна динаміка відмічається по показнику економічної активності. Разом з тим рівень зайнятості населення в сільській місцевості (у віці 15-70 років) зменшився. Зорієнтуватися за даними показниками достатньо складно, оскільки точну кількість занятих у сільській місцевості в нинішніх умовах визначити практично неможливо, зважаючи на те, що не тільки більшість працездатних, але й взагалі більшість усього наявного сільського населення (включаючи пенсіонерів та дітей) тією чи іншою мірою задіяні у виробництві.

Відповідно до загальносвітових тенденцій зайнятість населення в сільській місцевості по відношенню до загальної кількості занятих в Україні щороку зменшується: за період з 1990 по 2014 роки – у середньому на 0,4 пункти.

Особливо важливим є зменшення частки населення у сільській місцевості із середньодушовими грошовими доходами на місяць, нижчими за прожитковий мінімум, однак дивує той факт, що навіть при зменшенні значення показника у 2014 році порівняно з 2005 роком (на 58,7 в. п.), кількість таких людей, навіть за даними офіційної статистики, перевищує 20%. І зовсім не відповідає європейському рівню показник середньодушових грошових витрат населення в сільській місцевості на продукти харчування – в Україні він становить 54,2%, причому порівняно з 1990 роком відбулося його збільшення на 18,7 пунктів.

Таблиця 3

Індикатори соціально-економічного блоку стійкості розвитку землекористування в Україні

Показники	Роки						2014 рік у % до 2000 року		
	1990	2000	2005	2010	2011	2012			
Землебезпеченість, га/чол.	2,46	2,40	2,45	3,16	3,17	3,18	3,12		
Рівень економічної активності населення в сільській місцевості (у віці 15-70 років), %	-	60,3	64,1	67,5	68,1	67,7	1,5 В.П.		
Рівень зайнятості населення в сільській місцевості (у віці 15-70 років), %	-	56,1	60,3	62,7	63,0	62,7	-0,2 В.П.		
Зайнятість населення в сільській місцевості по відношенню до загальної кількості зайнятих, %	17,1	11,8	6,9	4,0	3,6	3,2	-8,4 В.П.		
Рівень середньодушових грошових видатків населення в сільській місцевості на продукти харчування, %	35,5	74,1	78,9	55,3	55,5	53,8	54,2		
Квінтильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення у сільській місцевості (разів), разів	-	-	-	1,9	1,8	1,8	x		
Частка населення у сільській місцевості із середньодушовими грошовими доходами на місяць, нижчими за прожитковий мінімум, %	-	-	78,9	26,5	23,5	23,6	21,4		
Інвестиції на одну особу, грн	x	97,30	324,25	802,65	1189,21	1362,20	1345,51	1410,55	1449,7

Дуже незначною є зміна квінтильного коефіцієнту диференціації загальних доходів населення у сільській місцевості. Слід однак зауважити, що таким є значення за результатами офіційної статистики, потрібно враховувати, що певна частина грошових доходів найбільш забезпеченого населення приховується. Крім того, оскільки у 1990 році даний показник не визначався, провести відповідне порівняння неможливо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок індикації соціального розвитку сільської місцевості та населення, яке на ній мешкає, можна зробити такі висновки:

1) із двадцяти шести індикаторів, які взято для аналізу, лише чотири показники соціального блоку (сільський житловий фонд та його обладнання, коефіцієнт дитячої смертності, обсяг валової продукції сільського господарства в розрахунку на 1 особу) та чотири показники соціально-економічного блоку (землезабезпеченість, інвестиції на душу населення, квінтильний коефіцієнт диференціації грошових доходів, рівень економічної активності населення в сільській місцевості) мають кращі, порівняно з базовими роками значення, а решта – вісімнадцять – гірші;

2) у сільській місцевості знижується народжуваність населення, природний приріст і очікувана тривалість життя при народженні, зростає смертність населення. Криза сільської економіки призвела до значного скорочення чисельності сільського населення. Зменшується виробництво основних видів продукції землеробства в розрахунку на одну особу, а споживання продуктів харчування за половиною індикаторів не відповідає раціональним нормам, погіршився рівень забезпеченості населення закладами культури та мистецтва;

3) екологічний та економічний розвиток землекористування не забезпечив поліпшення соціальних показників, не заклав позитивних основ для прийдешніх поколінь;

4) стан соціального розвитку сільського населення та сільської місцевості не відповідає вимогам стійкого розвитку землекористування.

Подальші дослідження проблеми стійкості сільськогосподарського землекористування в Україні мають бути спрямовані на визначення показників економічного та екологічного

стану з метою побудови індикаційної моделі стійкого розвитку сільськогосподарського землекористування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Медоуз Д. Х. За пределами роста / Д. Х. Медоуз, Д. Л. Медоуз. – М. : Пангея, 1994. – 345 с.
2. The limits to growth. A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind / Meadows D.H., Meadows D.L., Randers J., Behrens III. – W.W.L. – 1972. – 548 p.
3. The Limits To Growth / Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jorgen Randers, William W. Berners III. – Universe Books, 1972. – 205 p.
4. Daly H. E. Towards some operational principles of sustainable development / Daly H. E. // Ecological Economics. – 1990. – №2. – P. 1–6.
5. Constanza R. Assuring sustainability of ecological economic systems In Ecological Economics. – N.Y. : Columbia University Press. 1991. – P. 331-343.
6. Brundtland G.H. Opening address to the seventh meeting of the World commission on environment and development / Brundtland G.H. // World Commission on Environment and Development. Highlights from the Public hearing. – М. – 1986.
7. Jay W. Forrester. World Dynamics. / Jay W.– Cambridge, Mass.: Productivity Press; 2nd edition, 1971. – 141 p.
8. Акимова Т. А. Экология. Человек – Экономика – Биота – Среда : [учебник для студентов вузов] — 2 изд. перераб. и доп. / Т. А. Акимова, В. В. Хаскин. – М. : Юнити-Диана, 2002. – 566 с.
9. Бобилев С. Вызовы кризиса: как измерять устойчивость развития? / С. Бобилев, Н. Зубаревич, С. Соловьев // Вопросы экономики. – 2015. – № 1. – С. 147
10. Винокурова Н. Ф. Глобальная экология / Н. Ф. Винокурова, В. В. Трушин. – М. : Просвещение, 1998. – 270 с.
11. Замятин М. Ф. Теоретико-металогические основы экологизации экономического и технологического регионального развития / М. Ф. Замятин // Экономика Северо-Запада: проблемы и перспективы развития. – 2006. – № 1. – С. 9
12. Каринцева А. И. Экономические основы планирования процессов экологически устойчивого развития территории : дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: 08.08.01 / А. И. Каринцева. – Сумы : СумГУ, 1997. – 230 с.
13. Лукьянчиков Н. Н. Экономика и организация природопользования : [учебник для вузов] – 2-е изд., перераб. и доп. / Н. П. Лукьянчиков, И. М. Потравный. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 454 с.
14. Малявина А. В. Формирование направлений экологически устойчивого развития народного хозяйства Российской Федерации / А. В. Малявина. – М., 1994. – 58 с.
15. Москаленко А. П. Экономика природопользования и охраны окружающей среды : [учебное пособие] / А. П. Москаленко. – М., 2003. – 224 с.
16. Тихонов А. Г. Наукові засади сталого розвитку землекористування: індикація екологічного стану / А. Г. Тихонов, Н. В. Гребенюк, О. В. Тихоненко, В. П. Феденко // Землевпорядкування. – 2003. – №1. – С. 15-20.
17. Тихонов А. Г. Наукові засади сталого розвитку землекористування: індикація економічного стану / А. Г. Тихонов, Н. В. Гребенюк, О. В. Тихоненко, В. П. Феденко // Землевпорядкування. – 2003. – №1. – С. 3-15.
18. Тихонов А. Г. Наукові засади сталого розвитку землекористування: індикація соціального стану та індикаційна модель / А. Г. Тихонов, Н. В. Гребенюк, О. В. Тихоненко, В. П. Феденко // Землевпорядкування. – 2003. – №2. – С. 8—19.
19. Тихонов А. Г. Наукові засади сталого розвитку землекористування: принципи, індикація, показники / А. Г. Тихонов, Н. В. Гребенюк, О. В. Тихоненко, В. П. Феденко // Землевпорядкування. – 2002. – №2. – С. 13-21.

20. Тихонов А. Г. Наукові засади сталого розвитку землекористування: сутність, підходи, закономірності / А. Г. Тихонов, Н. В. Гребенюк, О. В. Тихоненко, В. П. Феденко // Землевпорядкування. – 2002. – №2. – С. 3-9.
21. Котикова О. І. Методологічні та методичні основи комплексної оцінки стійкого розвитку сільськогосподарського землекористування // О. І. Котикова // Сборник научных трудов SWorld. Материалы международной научно-практической конференции «Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте 2012». – Выпуск 2. Том 20. – Одесса : Куприенко, 2012. – С. 85-94.
22. Статистичний щорічник України за 2014 : статистичний збірник [Електронний ресурс] / за ред. І. М Жука. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
23. Соціальні індикатори рівня життя населення : статистичний збірник за 2014 рік [Електронний ресурс] / за ред. І. М Жука. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

E. I. Котикова. Индикация экологического состояния сельскохозяйственного землепользования в Украине: социальный блок.

Проведено исследование определенных ранее индикаторов социального положения сельскохозяйственного землепользования в Украине, на основе которого сделан вывод о несоответствии достигнутого состояния условиям устойчивого развития сельскохозяйственного землепользования в Украине.

Ключевые слова: индикация, модель, землепользование, устойчивое развитие, социальное положение.

O. Kotykova. Indication of the ecological conditions of agricultural land in Ukraine: a social unit.

It was conducted the research of indicators, identified earlier by the author, of social state of agricultural land use in Ukraine. As a result it was made a conclusion about the discrepancy of the achieved state to the conditions of sustainable development of agricultural land use in Ukraine.

Key words: indication, model, land use, sustainability, social state.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

V. Klochan, I. Bezryata, N. Zingaieva. The sunflower oil market of Ukraine and its development	3
I. I. Червен, С. І. Павлюк. Роль агрохолдизації у соціально-економічному розвитку сільських територій України.....	14
О. І. Котикова. Індикація екологічного стану сільськогосподарського землекористування в Україні: соціальний блок	26
Ю. В. Ушкаренко. Особливості формування економічного потенціалу підприємств у сучасних умовах	38
Ю. А. Кормишкін. Система показників та чинників ефективного розвитку аграрного підприємництва	47
А. Грек. Сучасний стан матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств Київської області	61
А. Ю. Стренковська. Теоретичні основи організаційно-економічного механізму розвитку будівництва в сільській місцевості.	72

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Л. К. Антилова. Поглинання елементів живлення бур'янами залежно від технологій вирощування люцерни насіннєвого призначення	79
Г. М. Господаренко, С. П. Полторецький, В. В. Любич, Н. В. Воробйова, І. Ф. Улянич, М. М. Капрій. Характеристика твердості та міцності зернівок пшеници спельти залежно від сорту та лінії.	86
В. В. Рогач, О. В. Кушнір, В. В. Плотніков. Вплив рістстимулаторів Вітазиму та 6-бензиламінопурину на морфогенез та продуктивність перцю солодкого.....	95
О. Л. Рудік, І. М. Мринський. Продуктивність льону олійного за впровадження технологій подвійного використання культури	102

S. Lugovoy, S. Kramarenko, S. Galimov. Genetic polymorphism of the red white belted breed pigs based on microsatellite markers	113
B. M. Волощук, B. M. Герасимчук. Показники мікроклімату у відділенні для дорощування поросят залежно від способу вентилювання приміщення	120
O. I. Петрова, O. M. Сморочинський, P. O. Трибрат. Використання яловичини, одержаної від тварин різних вагових кондіцій для виробництва ковбас	129
A. B. Лихач. Реалізація поведінкових актів холостими свиноматками різних генотипів	136
B. A. Кириченко, C. P. Ком, K. B. Скрепець. Зв'язок молекулярно-генетичних маркерів з класністю овець	144
O. С. Крамаренко, I. В. Довгопола. Особливості генетичної структури південної м'ясної породи худоби за локусами мікросателітів ДНК: TGLA53, TGLA122, TGLA126 ТА TGLA227	151
A. O. Погорєлова. Вплив температурного та світлового режимів утримання на формування статі у кролів спеціалізованих м'ясних порід	164

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

O. Kyrychenko. Simulation of electromagnetic field characteristics for metal conductive buses with rectangular cross-section	171
M. B. Дубницька. Систематизація методичних підходів до отримання тривимірної інформації про водні об'єкти	181
D. O. Захаров. Сучасний стан застосування електрофізичних методів бактерицидної та інсектицидної обробки зернової продукції	193